

LAUSUNTO

06.07.12

Oikeusministeriön kriminaalipoliittinen osasto
oikeusministerio@om.fi

Viite: Oikeusministeriön asettaman yhdyskuntaseuraamustoimikunnan mietintö yhdyskuntaseuraamuksia koskevan lainsäädännön kokonaisuudistamiseksi (Dnro 13/69/2008)

Asia: Tietosuojavaltuutetun lausunto

YLEINEN OSA

Yksityiselämän suoja on perusoikeus. Suomen perustuslain 10 §:n 1 momentti sisältää lainsäädäntötoimeksiannon, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja hallintovaliokunta ovat lausunnoissaan ottaneet kantaneet siihen, minkälaisista henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä asioista tulee säätää lain tasolla.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (mm. PeVL 35/2008 vp), todennut, että henkilötietojen suoja koskevan perusoikeussäännöksen kannalta tärkeitä sääntelykohteita ovat ainakin:

- * rekisteröinnin tavoite,
- * rekisteröitävien henkilötietojen sisältö,
- * niiden sallitut käyttötarkoitukset mukaan luettuna tietojen luovutettavuus ja tietojen säilytysaika henkilörekisterissä sekä rekisteröidyn oikeusturva samoin kuin näiden seikkojen sääntelemisen kattavuus ja yksityiskohtaisuus lain tasolla.

Asetustasolla on hallintovaliokunnan kannan mukaan mahdollista antaa rekisterin tietosisältöä täydentäviä ja tarkentavia säännöksiä, kunhan lakitekstin perusteella voidaan riittävän selkeästi päätellä asetuksen tasoisen sääntelyn sisältö.

Hallintovaliokunta on pitänyt kuitenkin asianmukaisena lähtökohtana pyrkimystä mahdollisimman yksityiskohtaisesti säätää henkilötietojen suojaan liittyvistä seikoista

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	029 56 66700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	029 56 16670	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00	pe 9:00-12:00

jo lain tasolla. Perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan edellä mainitut linjanvedot henkilörekistereiden ja henkilötietojen käsittelyn sääntelystä on otettava huomioon myös silloin, kun tällaisia säännöksiä on tarkoitus sisällyttää erityislainsäädäntöön. Lähtökohtana on, että henkilötietojen käsittelyssä noudatetaan yleislakia, henkilötietolakia. Siitä poikkeamisen tai sen täsmentämisen tarve on perusteltava.

LAUSUNNON KOHTEENA OLEVA ESITYS

Nyt lausunnon kohteena olevalla esityksellä ehdotetaan säädettäväksi yhdyskuntaseuraamuksista yksi yhtenäinen laki, josta kävisivät ilmi eri yhdyskuntaseuraamusten yhteiset ja kunkin ominaiset piirteet sekä niiden keskinäiset suhteet. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa korostettaisiin tuomitun sosiaalisen selviytymisen edistämistä ja rikoksettoman elämän valmiuksien lisäämistä. Lausunnon kohteena olevassa esityksessä ehdotetaan yhtenäistettäväksi yhdyskuntaseuraamusten valmisteluun, määräämiseen ja täytäntöönpanoon liittyvää arviointi- ja lausuntotoimintaa.

Yhteyskuntaseuraamusten valmistelu ja täytäntöönpano sekä seuraamuksen suorittamisen jälkeen tarpeellinen tukitoiminta edellyttää laajaa yhteistyötä eri tahojen välillä. Yhteistyö edellyttää puolestaan sitä, että tarpeellisten tietojen vaihto relevanttien toimijoiden kesken on mahdollista yhdyskuntaseuraamukseen tuomitsemisen edellytysten selvittämisestä lähtien aina tuomion suorittamisen jälkeisiin tukitoimiin saakka. Tietojen vaihdossa on usein kysymys henkilötietolain (523/199) mukaisten henkilötietojen käsittelystä. Kun puhutaan yhdyskuntaseuraamuksista, kysymys lienee pääsääntöisesti myös henkilötietolain 12 §:ssä säädettyjen arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä. **Seuraamusjärjestelmän yhdenmukaisuuden ja tasavertaisuuden vuoksi on varmistettava se, tarpeeksi tarkkarajaiset ja täsmälliset lainsäädännökset tukevat yhdyskuntaseuraamuksille asetettujen tavoitteiden toteuttamista myös siltä osin, kuin toiminta edellyttää arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä eri toimijoiden kesken.** Myös lausunnon kohteena olevan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain tuomitun kohtelua koskevan 4 §:n voidaan katsoa edellyttävän sitä, että henkilötietojen suoja sekä yksityisyys tunnustetaan tuomitun sekä tuomitun läheisten perusoikeutena, joka osaltaan turvaa oikeudenmukaista ja ihmisarvoista kohtelua.

Yhdyskuntaseuraamuksen luonteeseen kuuluu, että seuraamus pannaan täytäntöön yhteisössä, ei laitoksessa. Tavoitteena on, että henkilö pystyy elämään mahdollisimman tavanomaista elämää yhteisön jäsenenä. Tässä yhteydessä toisaalta korostuu tarve henkilötietojen suojaan ja yksityisyyteen, jotka omalta osaltaan turvaavat tuomitun yhdenvertaista kohtelua yhteisön jäsenenä. Näiltä osin syytä varmistaa, henkilötietojen suoja toteutuu asianmukaisella tavalla niissä paikoissa, joissa yhdyskuntapalvelua käytännössä suoritetaan. Tätä tavoitetta voidaan edistää muun muassa tietosuojasäännösten tuntemuksella (mm. Henkilötietolain 5 §:n

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

mukainen huolellisuusvelvoite, 32 §:n mukainen suojaamisvelvoite sekä 33 §:n mukainen vaitiolo-velvollisuus).

Yhdyskuntaseuraamusten valmisteluun, määräämiseen ja täytäntöönpanoon liittyy erilaisia arviointeja, selvityksiä ja lausuntoja. **Koska selvityskin ja lausuntoja on suuri määrä, olisi näitä selvityksiä ja suunnitelmia koskevat säännökset (mm. 10 §, 11 §, 12 §, 13 §, 14 §, 15 §, 31 §, 47, 48 §, 80 §) sekä niiden perusteena oleva tietojensaantioikeus voisi olla selkeämpää keskittää nämä säännökset yhteen lukuun**, esimerkiksi lukuun kolme. Kuten edellä on esitetty, selvitysten laatiminen vaatii arkaluonteisten henkilötietojen luovuttamista viranomaiselta toiselle. Säännökset osaltaan osoittavat, mitkä henkilötiedot ovat tarpeellisia selvitysten ja lausuntojen laatimiseksi. Selkeät tietopyynnöt ovat omiaan helpottamaan tarpeellisten tietojen vaihtoa viranomaisten ja muiden toimijoiden välillä. Tietojensaantioikeus puolestaan osoittaa henkilötietojen käsittelyn perustetta ja näin ollen olisi loogista, että myös se olisi samassa luvussa.

Ehdotetun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain tietojensaantioikeutta koskevan 31 §:n osalta on syytä tarkistaa, onko tietojensaantioikeus määritetty yhdyskuntaseuraamusten käytännön toiminnan kannalta riittäväksi? Tietojenantovelvolliseksi on määritetty ainoastaan sosiaaliviranomainen, mutta säännöksen mukaa tietoja pyydetään muun muassa mielenterveyttä ja mielenterveyspalveluiden käyttöä koskevista asioista. Käsitteiseni mukaan mielenterveyttä koskevia tietoja on lähinnä terveydenhuollon viranomaisilla. **Ehdotan, että arvioinneissa ja suunnitelmissa tarvittavat tiedot kartoitetaan täsmällisesti ja varmistetaan se, että ehdotettu tietojensaantioikeus vastaa näihin tietotarpeisiin täsmällisellä tavalla. Koska selvitysten laatiminen edellyttää arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä muun muassa luovutuksia ja siirtoja, olisi ehkä tarpeellista tuoda esille myös henkilötietolain merkitys henkilötietojen käsittelyä ohjaavana yleislakina.**

Yhdyskuntaseuraamusten yhteydessä tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn osalta merkityksellinen on myös laki henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa (422/2002), jota ollaan parhaillaan uudistamassa. Hallituksen esitys Eduskunnalle henkilötietojen käsittelyä Rikosseuraamuslaitoksessa koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 2/2012) on ollut lausunnolla myös tietosuojavaltuutetun toimistossa. **Nyt lausunnon kohteena olevan esityksen suhde on syytä tarkistaa henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanossa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa koskevaiksi laiksi annetun esityksen osalta** (mm. 6 §:n, 16 §:n, 17 §:n, 19 §:n ja 20 §:n osalta). Myös viittaus henkilötietojen käsittelyä rangaistusten täytäntöönpanossa/ Rikosseuraamuslaitoksessa koskevaan lakiin voisi olla tarpeellinen, koska siinä määritellään osaltaan sitä, mitä tietoja Rikosseuraamuslaitos voi luovuttaa yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanotehtävää hoitavalla yhteisölle.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00

JOHTOPÄÄTÖS

Ehdotetut säännökset ovat hyvin perusteltuja ja tarkoituksenmukaisia. Henkilötietojen suojan ja yksityisyyden näkökulmasta ehdotus on tarpeellinen, koska selkeyttää muun muassa arviointien ja suunnitelmien osalta tietotarpeita ja täsmentää myös Rikosseuraamuslaitoksen tietojensaantioikeuden. Ehdotusta voitaisiin kuitenkin vielä eräiltä osin täsmentää henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta edellä esitettyjen kommenttien pohjalta.

Tietosuojavaltuutettu

Reijo Aarnio

Ylitarkastaja

Raisa Leivonen

Tietosuojavaltuutetun toimivalta

Henkilötietolain (523/1999) 38 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutettu antaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi ja käyttää päätösvaltaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Henkilötietolain 40 §:n 1 momentin mukaan tietosuojavaltuutetun on edistettävä hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä ohjein ja neuvoin pyrittävä siihen, ettei lainvastaista menettelyä jatketa tai uusita. Tarvittaessa tietosuojavaltuutetun on saatettava asia tietosuojalautakunnan päätettäväksi taikka ilmoitettava syytteesen panoa varten.

Postiosoite	Käyntiosoite	Vaihde	Sähköposti ja kotisivut
PL 315	Albertinkatu 25 A	010 366 6700	tietosuoja@om.fi
00181 Helsinki	3. kerros		http://www.tietosuoja.fi
Neuvonta	010 36 16670	0100 862 05	ma-to 9:00-11:00 & 13:00-15:00 pe 9:00-12:00
